

בימים שהסאברס לא היו שייכים ל"תנובה" ומדוע רק המתים מסוגלים לחיות בבית הקברות

היה היו זמנים

הראו לי את הפרצוף שקרא לעונה סרופה זו בשם עונת-המלפפונים. מגיע לו שיחקעו את ראשו בחבית של נוצות. הרי אפילו עיוור יכול לראות, חרש יכול לשמוע, ואני כבר לא מדבר על זה שאילם יכול להישבע, כי יש רק שם אחד מתאים לעונה הנוכחית והוא: עונת פרי הצבר, או כמו שזה נקרא בלשון בני אדם, עונת הסאברס.

כיוון שיש בין קוראי העולם הזה כאלה שלא למדו בסמינאר הקיבוצים, לא יזיק להם לדעת שהצבר המצוי, *Optunia ficus-indica* (נא לא לערבב אותו עם הצבר המצוי במערכת העולם הזה *Shimon M. Hercberg*, אשר עליו יש פרטים מדעיים במדור קורא יקר), נוצר בפעם הראשונה ברוסיה בידי אנשי המדע הגדולים מיצורין וליסאנקו, מהצלבות של יסודות שונים מעולם החי, הדומם, הצומח והמאכל. הם לקחו והצליבו קיפוד סקס, תרד, פיתה וגוריתיל. מהקיפוד הקטן ירש הרך הגולד את הקוצים הקטנים, מהתרד את הצבע הירוק ואת השורשים, מהפיתה את הערך התזונתי ואת התכונה להידבק ללשון, ומגוריתיל את הקוצים הגדולים, שישנם תמיד במקום שלא צריך אותם.

הצב נחשב לשיא ההישגים של המדענים הרוסים הר' גולים. הוא יותר מוצלח אפילו מ"אבטיח הנוחות", שהת קבל מהצלב של אבטיח עם פרעושים; נוחותו בכך, שכאשר פותחים את האבטיח, קופצים מתוכו כל הגרעינים החוצה.

רבים ושונים הם השימושים בצבר. הם שותלים אותו בין שתי חלקות, הוא גדר. אם מניחים אותו באמצע הכביש, הוא מתרס. אם שמים אותו לפני גמל, הוא מזון. אם תוקעים אותו בחיך, הוא דוקר. אם טובלים אותו בדי, הוא מצחיק, ואם מוכרים את פריו ברחובות, הוא מכניס כסף.

לא מיקרה הוא שאני כה נלהב לפרי הצבר. הרי אני מכיר אותו עוד מימי ילדותי, כאשר הייתי יוצא לקטוף צברים בתקופת החופש הגדול, מזוין בקופסת שימורים ריקה וצמורה לקצה מוט. הייתי מלביש את הקופסה על הפרי ותולש אותו בתנופה מהירה. אחרי זה הייתי מגלגל את הצבר בחול, לגלגל וקנו וקוצי. אוי לי אם לא גילחתי אותו היטב! או היה נתקע לי בלשוני קוצ ממאיר, והלשון הייתה יצאת מכלל שימוש, והיה עלי לבקש ילדים אחרים שידיבוקו לי את בולי הדואר.

מה טוב ומה נעים לחזור ולתאר מבצע כזה של קטיפ צברים! תפשתי מוכר סאברס וביקשתי לצאת ולעזור לו בקטיפ. הרוכל פתח עלי עינים גדולות ואמר: "מה אתה חושש לך, שאני משוגע לצאת ולקטוף סאברס בעצמי? מוכרים לי את הסאברס בשוק הסיטונאי בארגונים של תנובה."

זה שהלירה כבר לא לירה וקציף-המשטרה — לא קציף משטרה, נוגע לי כקצה הסולית; אבל לשמוע שגם הסאברס כבר לא סאברס, זה כבר יותר מדי. איך אפשר למכור פרי-צבר בארגונים של תנובה, בשוק הסיטונאי? לא השלמתי עם הגורה ועצרתי כל מוכר צברים ברחוב, כדי לחקור אותו למקור הסחורה שברשותו. כולם ענו לי שזה מתנובה, קטן שנתקלתי בילד קטן בתחנה המרכזית, שהצהיר שהוא קופץ את הצברים כמו ידיו מעל השיחים שליד כרמי הותית.

למחרת בבוקר התחפשתי לחוליית-כסוי של העולם הזה ויצאתי לפגוש את הילד בתחנת האוטובוסים המרכזית של לוד, כפי שקבענו. את הילד לא מצאתי בתחנה. במקומו היה אחיו הגדול, גלית כבן 30.

כך היינו קוטפים צברים בימים ההם

החזן תועה בישימון המצבות ומחפש נפש חיה הזקוקה לזיכור

את זה בוהירות ובויושר, ולא לדורך על קצנן אחד פעמיים. לא עלה בידי לשמור על הפרינציפ, כי עשרות ימים אחזו בבגדי ומשכו אותי מטה... "צדקה תציל ממות..." צדקה תציל ממות... לחשו לתוך אוזני כששכבתי פרקדן על הארץ, ובכף ידי הקמוצה — מכחול, וקופסה קטנה של צבע שמן.

מי יודע מה היה עולה בסופי לולא הופיע המשיח, בדמות איש עוטה גלימה שחורה. כאשר ראה אותי בצרתי, תפש מיד בשיער ראשי ומשך אותי בכל כוחו. אלה משכו אותי לצד אחד וזה משך אותי לצד שני, ומי שמבקש להבין היטב את הסיטואציה, שיעיין בסיפור על סבא אליעזר שמשך בגור. המציל שלי איש חזק היה, מה שלא נראה עליו כל-כך, הוציא אותי בזריזות וחילץ אותי מידו הקב-צנים, חי בריא ושלם ומה שעוד יותר חשוב, בצד הנכון של המיתרס.

עכשיו אני עומד בבית-הקברות ומושיעי לצדי. "כובע יש לך?" שאל המושיע. "למה לי כובע?" שאלתי אני. "מה זאת אומרת למה לי כובע? הרי זה בית-קברות, ואין מהלכים פה בגילוי-ראש. אבל אין לך מה לדאוג, יש לי כיפה בשבילך." הוציא מכיסו כיפה ונתן לי. הסתכלתי בכיפה, וכשראיתי את רובדי הלכלוך השמן והשחור שהצטברו בשולי הכיפה מבפנים, עבר בראשי הרהור, שחבל שסתבתי צבע שמן מתלאביב, מפני שכיפה הזו יש ממליא מספיק של צבע שמן שחור, לא רק לצבוע בו אותיות של מצבה אחת, אלא את כל המצבות, בכל בתי-הקברות, משלושה צדדים.

לא היה לי נעים לסרב לאדם שזה עתה הציל את חיי, וחבשתי את הכיפה ללא אומר ודברים.

"איפה נמצאת המצבה שלך?" חזר ושאל מצילי. עניתי לו שהמצבה שלי עדיין במחצבה של בנימינה, אלא שאני מחפש מצבה של אבא של דוד שלי, כדי לצבוע מחדש את אותיותיה שדוה בשמש.

"זאת אומרת שלא באת לומר קדיש?"

"לא."

"ואתה לא צריך חזן שיגיד יזכור?"

"עדיין לא."

יותר לא שמעתי מפי מושיעי. הוא חטף מראשי את הכיפה וחזר והטימנה בכיסו, עזב אותי לנחות, פנה ונכנס אל בין המצבות, האהיל בכף ידו על עיניו כשהוא משקיף לכל רוחות השמים, בתקווה שיגלה בין המצבות לקוח אבל שזקוק לזיכור.

"אתה זה העיתונאי שרוצה לצלם את האח שלי קוטף סאברס?" "זה אני," עניתי.

"אני אמרתי לו שלא יבוא. אתה לא עיתונאי אתה. אתה ממטעי האומה, בסח רוצה כסף מאחי בשביל הסאברס. אבל אני אומר לך שהוא לא קוטף סאברס בכלל. זה אני קוטף, ומה תעשה לי? לא רוצה לשלם!"

האח הגדול עמד מולי ברגלים פשוקות וידיים שמוטות לצדדים, נעץ בי עיני זעם והתכונן לעשות ממני וואד-סאליב. אפילו צמחוני יכול היה להבין שמהעסק הזה לא אצא כל-כך בקלות. החלטתי להודות.

"טוב," אמרתי. "אני באמת לא עיתונאי. אני באמת ממסע-האומה. אם אתה תגיד לי שאתה לא מוריד יותר סאברס מהשטח שלנו, לא אעשה לך שום דבר. אם אתה רוצה לקטוף, קטוף במקום אחר. רק לא אצלנו."

חיוך רחב של ניצחון התפשט על פניו של גלית הפלשתי. "אתה ממור אתה, אבל אני תפשתי אותך מיד. אתה חושב שאני לא יודע מה זה עיתונאי? הא? ותדע לך שאני אף פעם לא מוריד סאברס אצלכם. בזה אתה יכול להיות מאה אחוז בטוח. רק אל האח הקטן שלי שלא תיגש. אם אתה רוצה משהו, תבוא ישר אלי."

כלב מי שמתגעגע לימים הטובים ההם.

צדקה תציל ממות

מסיבות שאינו ברורות לי כל צרכן, איני סובל בתי-קברות ואני משתדל להתרחק מהם עד כמה שאפשר. מסיבה זו לא ביקרתי כבר זמן רב בבית-הקברות בנחלת יצחק. לפני ימים מספר פנה אלי קרוב משפחה ששמע שאני גם צייר, וביקש ממני טובה: שאצבע מחדש בצבע שחור את האותיות על המצבה של אבא שלו, שצבעו דהה במשך השנים.

הגעתי לבית הקברות באוטובוס מס' 63, כשאני נושא בידי פחית צבע שמן שחור ומברשת, עטופים בנייר-עיתון. ירדתי מהאוטובוס וחפשתי את פתח בית-הקברות. אי-אפשר היה למצוא את הפתח, כי היה מכוסה כולו בגופות קבצים שפסחו יד ומלמלו: "צדקה תציל ממות..." צדקה תציל ממות... אין זה ממנהגי לדורך בדרכי על גופות, אבל הפעם לא ראיתי מוצא אחר. השתדלתי לפנות לעשות